

ДИМИТРИ ИВАНОВ
МОМЧЕТО ПТИЦА И
ЗЕМНОТО ПРИТЕГЛЯНЕ

chitanka.info

Политически подтекст се открива при фантастите рядко, при реалистите често, при романтиците понякога, при символистите — никога. Колко ясна формула! И като всички подозително ясни формули — невярна. Ето едно доказателство:

„... бях се заобиколил с модни по онова време книги, искам да кажа, книги на тема как да се направят народите честити, разумни и богати... попивах умуванията на всички тези предприемачи на общественото щастие...“ Този откъс е от Шарл Бодлер.

Какво — авторът на „Цветя на злото“ признава, че чете тези, които съставят формули за общественото преустройство? Защо не — той наистина твърди, че гледа на живота като на безсмислена бездна, но след като е преживял трагично поражението на революцията в 1848 г., за да стане блестящ изразител на последвалата я духовна безпътица.

Словесни ваяния като неговата поезия сега няма, отрицания на реалността чрез изящната словесност — има. Те не са римувани като редовете на Бодлер или на По, напомнят за тях не по слог, а по стремеж да се изследват границите на безумието. Едно от тези произведения е „Пилето“ на Уилям Уортън.

Когато излезе от печат, книгата за момчето птица беше засипана от сравнения: „Пилето“ е като „Спасителят в ръжта“, като „Полет над кукувичето гнездо“, като „Чайката Джонатан“.

Всяко едно от тези сравнения съдържа частица истина: момчето птица тръгва след едно красиво желание както „Спасителят в ръжта“; то прекосява границата на безумието и загубва самоличността си както в „Полет над кукувичето гнездо“, стремежът му да се откъсне от гравитацията и да се премества в пространството е като на „Чайката Джонатан“.

От толкова много сравнения „Пилето“ спечели и загуби: популярността му нарасна, оригиналността му беше позабравена. След като бяха открити толкова много духовни роднини на „Пилето“, повестта започна да изглежда повече като представител на литературно направление, отколкото явление, което стои ако не над, поне встрани от рамкираните категории. А „Пилето“ е наистина от трудно сравнимите произведения; сравненията ще станат уместни, когато и ако авторът Уилям Уортън излезе с нова книга.

Все пак сравненията ще продължат; макар и неизбежно неточни, те са координати, определящи мястото на „Пилето“ в литературното

пространство.

Така че позволим ли си да правим сравнения, „Пилето“ ни заприличва на един Том Сойер, чиято Беки се е превърнала в канарче, и после децата се загубват в лабиринта на променящи се усещания за самоличност и приятелят му Хък отива на война.

Повестта за момчето птица е опоетизирано бягство от действителността. „Пилето“ притежава в повищена степен детската способност да смесва реалното с нереалното. То расте в един неуютен дом на хора от под средната класа, където духовното липсва; бащата води неинтересното съществуване на училищен прислужник, майката краде попадналите в дворчето бейзболни топки. Изгладнялото детското въображение е готово да погълне всяка възможност за храна.

Момчето започва да отглежда канарчета, иска му се да лети, птиците запълват часовете му, а и фантазията му. Неговият стремеж да лети е като желание да се издигне над духовния пейзаж, в който протича ежедневието на под средното американско семейство.

Малкият герой, който все още не можем да наречем „Пилето“, започва да лепи пера, за да си направи крила както Икар, после се залавя да конструира летателни механизми за човек птица.

Съзнанието е вече раздвоено между действителното и желаното. Достатъчен е един шок — двете ще се отделят и може да не се съберат повече заедно. При кое от двете ще остане самоличността? Шокът е по-скоро загатнат, отколкото описан: донаборната комисия, армията, лагерът за обучение.

В повестта за „Пилето“ има още нещо — тя е надникване от необичаен ъгъл към някои страни от ежедневието: училище, утвърдени образци на поведение. На училищната забава момичето трябва да бъде непременно с великолепна рокля, с поведение на малка дама, с жестове, изкопирани от филмовия еcran; след забавата непременно трябва да отиде с кола, която непременно е страхотен модел, в някое усамотено място, където двамата с момчето да се премесят на задната седалка, където от нарушаване на нормите за предзрелостно поведениеексът се превръща в спазване на условностите. Как тогава да не бъде досаден?

Ученическата маса не се откъсва от гравитационното поле на условностите. Желанието на Пилето да литне, да се изтръгне от гравитационните вериги ни изглежда оправдано.

Затова книгата не е тягостна, макар че е описание на клиничен случай. Цялото действие се развива в едно психиатрично заведение. Всичко останало е спомен за станали неща.

Но не реалното действие в „Пилето“ е носител на истинското повествование. Истинското повествование е другаде. То е в отказа да се приеме мисловната инерция. В отказа да се приеме един свят, в който приказното е прогонено. В стремежа към откъсване от гравитационното поле на условностите. Трите единства са осмени от порива да се излети в небето на желанията, над пейзажа на ежедневието. В началото Пилето ни беше само симпатичен. Накрая става и разбираем.

За неговия автор като че ли можем да кажем само първото.

Уилям Уортън е име, което няма да открием в литературните справочници. Той е просто авторът на „Пилето“. Не е известно да е написал други книги. За него не се знае нищо. Но се предполага много. Предположенията са — както почти винаги в такива случаи — противоречиви.

Книгата е написана с голям професионализъм, ясно. „Това не може да е произведение на дебютант“ — твърдят онези, които са на мнение, че имаме работа с неизвестен псевдоним, но не и с неизвестен писател.

Другото предположение е, че Уилям Уортън е псевдоним на един американски художник, който живее в Париж, бил е учител и има докторска степен по психология.

Съдържанието на книгата говори в полза и на първото, и на второто предположение. Летежът на птиците още от времето на Икар е омайвал въображението на хората, ала символът на освобождаване от гравитацията не изглежда да е изчерпал възможностите си. В психиатричното отделение на една военна болница, разказва книгата, има особен случай — войник, който се мисли за канарче, клечи и писука като пиленце. Неговият приятел от детските години му припомня техните някогашни приключения и се опитва да го върне към реалността. Двамата са различни: Пилето е обезплътен, станал е едва ли не ефирен, докато е преминавал различните фази на мономанията си да лети; приятелят е мускулест и земен, преди той се е упражнявал с щанги. Авторът се движи на ръба между правдоподобното и невероятното и успява да се задържи върху него.

Засега не знаем дали да обясним това с веществата на професионалния писател или със специализираните познания на психолога.

Но докато колебанията около авторството на произведението продължават да съществуват, колебанията около неговата стойност се разсейват. Романът за момчето птица е, по мнението на мнозина, повече от просто очарователен: той е дълбоко човечен и изльчва онази магия, която е присъща на рядко срещания, макар и засега анонимен талант.

И още нещо — има основания да се предполага, че ненатрапчивата, но и неприкрита символика на тази книга ще допринесе да избледнеят още малко етикетите „реализъм“, „романтизъм“, „символизъм“, които като всички етикети притежават яснотата на доктрина, щом от средство за литературно ориентиране се превърнат в литературно мерило.

Димитри Иванов

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на **Моята библиотека** и нейните всеотдайни помощници.

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.